

WIELKOPOLSKI
SŁOWNIK
BIOGRAFICZNY

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE

WARSZAWA-POZNAŃ 1981

Działal. społ. w kółkach rolniczych. Krótco przed wybuchem II wojny światowej odwiedził Danię w celu poznania tamtejszej gospodarki rolnej i przemysłu spożywczego. Po powrocie do Poznania podczas ewakuacji przez Wartę uległ wypadkowi i zginął 5 IX 1939. Pochowany został na cm. Junikowskim. Był żonaty (1923) z Emilią Mieczkowską, córką → Augusta, pozostawił 9 synów: Józefa, Augustyna, Władysława, Andrzeja, Stanisława, Jacka, Ignacego, Bogumił, Jerzego i córkę Marię.

Napisał ok. 30 prac naukowych, przeważnie z dziedziny hodowli, łakarstwa i aklimatyzacji roślin. Publikował w czasopismach fachowych, jak: „Poradnik Gospodarski”, „Rolnik Pol.”, „Plon”, „Gazeta Rolnicza”. Do ważniejszych prac Ch. należą: *Uprawa lucerny* (1935), *Uprawa roślin pastewnych niemotylikowych (z uwzględnieniem czumizy, trawy sudańskiej i facelli)* (1937), *Folwark doświadczalny Uniwersytetu Poznańskiego Golecin* (1938). Był również redaktorem „Pogadanki dla rolników” w poz. rozgłośni Pol. Radia, szerząc w przystępny sposób wiedzę zawodową.

Archiwum rodziny.

Stefan Młodecki

CHEŁMSKI Ścibor z Ponieca → Ścibor Chełmski

CHŁAPOWSKI Dezydery h. Dryja (1788–1879), generał, działacz gosp. Ur. 23 V w Turwi lub Śmiglu jako syn Józefa, starosty kościańskiego, i Urszuli z Moszczeńskich. Ukończył kolegium pijarów w Rydzynie, potem uczył się na pensji francuskiej w Berlinie. W 14 roku życia ojciec zapisał go do pułku dragonów pruskich generała Briesewitza. Następnie kształcił się w instytucie oficerów inspekcji berlińskiej, gdzie w 1805 zdobył szlify porucznika. Czynną służbę wojskową rozpoczął w 1806 w szeregach gwardii honorowej utworzonej w Poznaniu dla Napoleona, którego względy szybko pozyskał. W kampanii 1807 w szeregach 9 p.p. → A. Sułkowskiego za bitwę pod Tczewem otrzymał Legię Honorową i krzyż *Virtuti Militari*. Podczas oblężenia Gdańska dostał się do niewoli i był internowany w Rydze. Po powrocie do kraju został

kapitanem i adiutantem generała → J. H. Dąbrowskiego. W lutym 1808 powołano go na dwór cesarski do Paryża jako oficera ordynansowego Napoleona. Wkrótce otrzymał godność barona cesarstwa; uzupełniał też studia wojskowe w paryskiej szkole politechnicznej. U boku Napoleona odbył kampanie: hiszpańską, austriacką, moskiewską i saską. W 1813, niezadowolony z polityki Napoleona wobec Polaków, został na własną prośbę zdymisjonowany w randze pułkownika. Po upadku cesarstwa wyjechał na krótko do Anglii, by latem 1815 wrócić do Turwi. Po uporządkowaniu spraw majątkowych zajął się gorliwie agronomią. Wiedzę fachową w tym zakresie zdobywał w l. 1818–19 w Anglii. W swoim gospodarstwie stosował najnowsze zdobycze wiedzy rolniczej i wkrótce doprowadził je do poziomu wzorowych majątkowości w Księstwie Pozn. Brał udział w naradzie berlińskiej poświęconej opracowaniu prawa o uwłaszczeniu chłopów w Poznaniu. W swoich dobrach oddał włościom co lepsze grunty pod parcelację. Był jednym z inicjatorów Ziemstwa Kredytowego i uczestniczył w życiu polit. Księstwa, postępując na sejm prowincjonalny w 1827 i 1830. W powstaniu listopadowym walczył pod Grochowem, a później wspólnie z generałem Giełgudem odbył wyprawę na Litwę, gdzie zastał go awans na generała brygady. Świetnie zapowiadająca się wyprawa litewska na skutek nieudolności Giełguda zakończyła się przejściem granicy pruskiej. Za udział w powstaniu Ch. został skazany na karę 2-letniego więzienia, którą odbył w Szczecinie. Wtedy napisał podręcznik *O rolnictwie*. Po wyjściu na wolność gospodarował w Turwi. W l. 1838–45 pisał fachowe artykuły do „Przewodnika Rolniczo-Przemysłowego”. Ideowo związany był w tym czasie z grupą → K. Marcinkowskiego, zamierzał założyć akad. rolniczą, w Turwi kształcił wielu praktykantów do zawodu rolniczego. Był jednym z założycieli i nakładcą „Przeglądu Pozn.”, a także „Szkółki Niedzielnej”. W 1848 organizował oddziały zbrojne w swoim pow. Był członkiem pruskiej Izby Panów. Miał duży wpływ na otoczenie, chociaż nie był lubiany z powodu surowości zasad i ultrakatolickich poglądów. Pozostawił pamiętniki wydane w Poznaniu w 1899. Zmarł 27 III 1879 w Turwi, został pochowany w Rąbinu. Od 1821 był żonaty z Antoniną Grudzińską, z którą miał synów: Stanisława

śława, Tadeusza i → Kazimierza oraz córki Zofię, żonę → J. Koźmiana, i Józefę.

Wojtkowski, Bibliografia; PSB; Nowy Korbut, t. 7.
Stefan Janowski

CHŁAPOWSKI Franciszek (1846–1923), lekarz, prof. honorowy UP. Ur. 17 IX w rodzinnej posiadłości Czerwona Wieś k. Krzywina jako syn Stanisława i Henryki z Morawskich, brat → Józefa. Ukończył kolegium jezuickie w Metz (1857–61), następnie gimn. Marii Magdaleny w Poznaniu (1861–66). Medycynę studiował w Heidelbergu (1868) i Berlinie (1866–68, 1868–70), gdzie uzyskał doktorat chirurgii i medycyny. W 1869 został współzałożycielem i pierwszym przewodniczącym sekcji medycznej i nauk przyrodniczych Tow. Naukowego Akademików Polaków w Berlinie. W 1871 w Berlinie pracował naukowo i równocześnie działał w towarzystwach pol. W 1872 z pobudek patriotycznych podjął praktykę lekarską w Królewskiej Hucie (Chorzów), tu nawiązał ścisłą współpracę z K. Miarką i J. Ligoniem, założył Kółko Towarzystwa, którego był pierwszym przewodniczącym i które z czasem rozwinęło się w dużą i prężną organizację górników i hutników pol., tworząc liczne filie na Górnym Śląsku. W 1874 przeniósł się do Bytomia. W 1877 został wybrany posłem do sejmu pruskiego i zamieszkał we Wrocławiu, gdzie działał w Tow. Górnośląskim Akademików Polaków. Obok K. Miarki położył największe zasługi dla zachowania polskości i odrodzenia narodowego ludności śląskiej. W 1884 osiadł na stałe w Poznaniu. Zajmował się praktyką lekarską, działalnością naukową, społ. i filantropijną. W miesiącach letnich pracował jako lekarz zdrojowy w Kissingen, gdzie zyskał międzynarodową sławę znakomitego internisty. Działalność naukową rozwijał w PTPN, m. in. kierował dwoma największymi jego wydziałami: Przyrodniczym w l. 1888–1920 i Lekarskim w l. 1904–14. Położył duże zasługi na polu organizacji Muzeum Przyrodniczego PTPN, które było zaliczane do najlepszych placówek w Europie, zwłaszcza w dziedzinie paleontologii. Wraz z → H. Święcickim, B. Wicherkiem i J. Zielewiczem założył „Nowiny Lekarskie”. Był członkiem ich komitetu redakcyjnego, a w l. 1898–99 naczelnym redaktorem i współzałożycielem. Doskonale znając język angielski, czeski, francuski, niem. i rosyjski, opublikował

w dziale streszczeń „Nowin Lekarskich” setki ocen i sprawozdań z artykułów i referatów zawartych w obcojęzycznych czasopismach lekarskich. Od chwili założenia UP w 1919 jako tymczasowy docent wykładał na Wydziale Filozoficznym geologię z mineralogią, potem paleontologię. W 1921 został mianowany prof. honorowym medycyny wewnętrznej UP. Był członkiem rzeczywistym wielu tow. naukowych. Majątek rozdał na cele społ. i dobroczynne. Zmarł 10 IV 1923 w Żegocinie k. Pleszewa, pochowany został w Poznaniu. Żonaty z Marią Ireną Łubieńską, miał syna Juliana oraz córki Józefę, Barbarę i Annę.

Opublikował 116 oryginalnych rozpraw z zakresu fizjologii, patologii i terapii chorób przewodu pokarmowego, neurologii, balneologii, gruźlicy i innych chorób społ., higieny, zoologii, botaniki, mineralogii, geologii, paleontologii. Większość jego publikacji z dziedziny chorób wewnętrznych dotyczyła kazuistyki klinicznej. Według opinii wkłp. historyków medycyny był najwyszczególniej wykształconym i obok H. Święcickiego najwybitniejszym lekarzem pozn. początku pięćdziesiątego stulecia. Dla uczczenia zasług Ch. społeczeństwo pozn. umieściło tablicę pamiątkową na murach kościoła Św. Wojciecha oraz jedną z ulic i Muzeum Przyrodnicze w Poznaniu nazwało jego imieniem.

Wojtkowski, Bibliografia; PSB; Archiwum Historii Medycyny, 18, 1939–47, s. 3–46 (liczne fotografie, pełny spis prac F. Ch., bibliografia); 35, 1972, s. 45; Śl. prac. ks.; Dz. UAM; Nauka w Wielkopolsce, P. 1973; Pamiętnik Tow. Miłośników Ziemi Kościańskiej, Kościan 1975, s. 19–30; S. Konopka, Polska bibliografia lekarska dziewiętnastego wieku, t. 2, W. 1975, s. 88–94; Biblioteka PTPN, rkps 825, 876/1, 876/3, 876/6, 876/9, 876/10, 932; Informacje D. Chłapowskiego.

Roman Meissner

CHŁAPOWSKI Józef (1852–1915), ziemianin, działacz społ. Ur. 10 XI w Czerwonej Wsi k. Krzywina jako syn Stanisława i Henryki z Morawskich, brat → Franciszka. Odbył studia górnicze we Freibergu k. Drezna. Zły stan zdrowia zmusił go jednak do porzucenia górnictwa i zajęcia się rolnictwem. Osiadł w Żegocinie k. Pleszewa, założył tam wzorowe gospodarstwo, słynne później z hodowli inwentarza i upraw, a także z urządzeń kult. dla pracowników. Pracę społ. rozpoczął w Tow. Rolniczym pow. pleszewskiego, założył kółko rolnicze w Żegocinie i nieba-

sklepu mięsnego, Buchalter i Stefan a w zakresie eksportu wrócił do Poznania Spółki Przemysłowo-wskich, która później i jadłodajnię. kilka filii sprzeda-mięsnych. W 1932 czne przy ul. Wiluruchomiła nowo-nię wyrobów mięs-zatrudniała około wicie zmechanizo-ektronię, wodona rzutkość i kuD. spowodowa-były rynek kra-iorców za granicą. docierały do kon-Wielkiej Brytanii, nii, Maroku, Afryce i otrzymały Grand-żu (1927), na Pow-w Poznaniu (1929) rował firmę w liczo-odbywał podróże m interesów firmy. ał się do Warszawy. obłężenia miasta a Bródnie. Był ka-

Halina Miłkowska

1889–1965), pisarka. za jako córka admi-Józefa Szumskiego Dzieciństwo i wczes-wie i Kaliszu, gdzie eny Semadeniowej ział w strajku szkol- m musiała się prze- . W l. 1907–12 stu-raz społ. w Lozan- iutowała korespon- „Gazecie Kaliskiej”. iana Dąbrowskiego. arszawie; początko- wie Rolnictwa, od nie twórczości lite- szszych pisarek pol- soko oceniana, ma

charakter ogólnopol. Znalazły jednak w niej swój wyraz doświadczenia lat dziecięcych i młodzień- czych autorki, spędzonych na wsi wkp. i w Kali- szu. Stanowią one — częściowo lub w całości — materiał literacki i tło zarówno utworów autobio- graficznych (*Uśmiech dzieciństwa*, 1923), jak licznych opowiadań o tematyce wiejskiej (*Ludzie starnąd*, 1926), oraz — częściowo — wielkich po- wieści (*Noce i dnie*, 1932–34, a także wyd. po- śmiertnie *Przygody człowieka myślącego*, 1970). W 1962 D. wzięła udział w sesji naukowej po- święconej 50-leciu jej twórczości, zorganizowanej przez Instytut Badań Literackich PAN i Zwią- zek Literatów Pol., której obrady toczyły się w Warszawie i Kaliszu. Zmarła 9 V 1965 w War- szawie.

SWPP, t. 1; E. Korzeniewska, M. D. Poradnik biblio- graficzny, W. 1969; też, M. D. Kronika życia, W. 1971.

DĄBROWSKI Bronisław (1815–1880), zie- mianin, działacz niepodległościowy. Ur. 19 IX w Warszawie jako syn → J. H. Dąbrowskiego i Barbary z Chłapowskich. Odziedziczył dobra w zaborze pruskim i rosyjskim. Po ukończeniu studiów w Dreźnie i Lipsku oraz odbyciu w l. 1833–37 służby wojskowej w artylerii gwardii pruskiej, osiadł w Winnogórze k. Miłosławia. W latach 30-tych jego ożywione kontakty towa- rzyskie z Niemcami i Rosjanami spotykały się z potępieniem społeczeństwa pol. W 1842 zawarł związek małżeński z Weroniką Łącką, siostrzenicą → E. Szczanieckiej. W domu Łąckich w 1845 poznał emisariusza → L. Mierosławskiego i wciągnięty został do działalności konspiracyjnej. Mianowany przez Centralizację Pozn. dowódcą ruchu powstańczego na prawym brzegu Wisły, w lutym 1846 udał się do Warszawy, gdzie nawiązał kontakt z konspiracją warszawską. Następnie przeniósł się do swego majątku Kuflewo k. Mińska Mazowieckiego, gdzie czynił przygoto- wania do ataku na Dęblin. Ostrzeżony 20 II o rozbiciu spisku w Poznańskim, zrezygnował z dalszych przygotowań powstańczych i pota- jemnie opuścił teren Królestwa. Po przybyciu do Prus oddał się w ręce władz. Był sądzony w pro- cesie berlińskim, ale przed wyrokiem (skazującym na 2 lata więzienia) zwolniony został z więzienia za kaucją. W marcu 1848 został członkiem Wy- działu Wojennego Komitetu Narodowego w Poz- naniu i brał udział w organizowaniu sił zbrojnych. Jako oficer sztabowy walczył pod Miłosławiem, po czym w pierwszych dniach maja wyjechał z ra- mienia Mierosławskiego w misji do Berlina i nie brał udziału w końcowej fazie działań zbrojnych.

Po upadku powstania wycofał się z czynnego życia publicznego i osiadł w Winnogórze. Zebrał tam cenną bibliotekę, zawierającą m. in. staro- druki i zbiór pamiątek narodowych, w tym wiele związanych z jego t.j.c.m. Zmarł 3 IV 1880 bez- dziecznie w Winnogórze.

PSB; S. Kieniewicz, Społeczeństwo polskie w powsta- niu poznańskim 1848 r., W. 1960; J. Berghausen, Ruch patriotyczny w Królestwie Polskim 1833–1850, W. 1974.

Andrzej Wędzki

DĄBROWSKI Florian (1798–1848), oficer, działacz polit. Urodził się w majątku rodziców Trojanki k. Zgierza; był synem Kazimierza i Marianny z Dąbrowskich. W 1810 wstąpił do armii pol. Awansował w 1817 na podporucznika 2 p. strzelców, w 1825 przeszedł jako porucznik do 7 p. strzelców. W 1830 należał do spisku podchorążych. W powstaniu listopado- wym został dowódcą kompanii 5 p. strzelców pieszych, w lutym awansował na kapitana, a w lipcu na majora. W 1832 obronie War- szawy odznaczony został krzyżem *Virtuti Militari*. Po upadku powstania przeszedł z korpu- sem generała M. Rybińskiego do Prus, a nastę- pnie udał się na emigrację do Francji, gdzie osiadł w Awinionie, potem w Guéret, Evaux i Tours. Brał czynny udział w życiu polit. emigracji, m. in. w 1846 zgłosił akces do Tow. Demokratycznego Pol. W związku z rewolucją francuską 1848, w której uczestniczył, wyjechał w marcu w Poz- nańskie. Początkowo otrzymał od → L. Miero- sławskiego nominację na dowódcę obozu po- wstańczego mającego się formować w Mieścisku k. Wągrowca, co nie zostało zrealizowane. 23 IV objął dowództwo obozu w Książu, gdzie 29 IV stawił bohaterski opór nacierającym od- działom pruskim pułkownika Brandta. Ciężko ranny w czasie bitwy, przewieziony został do Śremu, gdzie zmarł 2 V 1848 i tam został po- chowany.

PSB; S. Kieniewicz, Społeczeństwo polskie w powsta- niu poznańskim 1848 r., W. 1960; M. Tyrowicz, Towa- rzystwo Demokratyczne Polskie 1832–1863, W. 1964, s. 122–3.

Andrzej Wędzki

DĄBROWSKI Jan Henryk (1755–1818), ge- nerał wojsk pol. Ur. 2 VIII w Piechowcu (ów- czesny pow. bocheński) jako syn oficera wojsk saskich Jana Michała i Zofii Lettow. Wychowywa-

DANYSZ Antoni (1853–1925), filolog klasyczny, pedagog, prof. UP. Ur. 16 I w Poznaniu jako syn urzędnika ziemstwa powiatowego Ignacego i Pauliny z Rehfeldów. Gimn. Marii Magdaleny ukończył w 1871, następnie studiował filologię klasyczną, pol. i historię na uniwersytetach wrocławskim i lipskim. Doktorat uzyskał we Wrocławiu w 1876. W 1877 złożył egzamin nauczycielski. W 1. 1878–1909 uczył kolejno w gimnazjach w Nakle, Poznaniu, Bydgoszczy, Międzyrzeczu, Rintelnie, Wezerze, Nysie, Krakowie i Lwowie. W 1895 habilitował się na uniwersytecie w Lwowie z pedagogiki i dydaktyki. Po przejściu na emeryturę zamieszkał od 1909 w Krakowie. W 1919 objął Katedrę Pedagogiki na UP. W 1921 został członkiem PAU. Zmarł bezżenny w Poznaniu 17 XII 1925.

Był świetnym nauczycielem, w pedagogice polskiej czołowym przedstawicielem kierunku reprezentowanego przez J. F. Herbarta. Pozostawił przeszło 60 prac z dziedziny pedagogiki ogólnej, dziejów wychowania w Polsce, literatury starożytnej, języka pol., historii. Do najważniejszych należą studia: *O wychowaniu* (1903); *O kształceniu* (1918); *Studia z dziejów wychowania w Polsce* (1921).

PSB; Dz. UAM.

Kazimierz Liman

DANYSZ Jan (1860–1928), mikrobiolog, serolog, filozof. Ur. w Chylinie k. Turku jako syn agronoma. W 1879 wyemigrował do Francji. Studiował filozofię i nauki przyrodnicze na uniwersytecie w Caen (Normandia) i Sorbonie, gdzie ok. 1886 uzyskał licencjat nauk ścisłych. Od 1893 był pracownikiem instytutu Pasteura w Paryżu. Pracował nad zagadnieniami zwalczania szkodników gosp. metodami biologicznymi. Z jego badaniami wiąza się podróże do Transwaalu w Afryce (w 1. 1896–97), Portugalii (1899), Australii pd. (1906–07). Sformułował prawo o wzajemnym stosunku jądów do przeciwjadów (fenomen Danysza), wydał ok. 100 prac i artykułów. Prowadził we Francji ożywioną działalność polonijną.

PSB.

DAWIDOWSKI Leon (1887–1939), kupiec, przemysłowiec. Ur. 23 III w Głupiniu (ówczesny pow. nowotomyski) w rodzinie chłopskiej Wojciecha i Agnieszki z Maćkowiaków. Ukończył szkołę handlową w Poznaniu i wyczuł się zawodu kupieckiego. W 1910 wyjechał do Berlina, gdzie przebywali jego bracia: Roman (1885–1942),

mistrz rzeźniczy, właściciel sklepu mięsnego, Aleksander (1894–1949), buchalter i Stefan (ur. 1900), późniejszy specjalista w zakresie eksportu mięsa. W 1920 wraz z braćmi wrócił do Poznania i stanął na czele rodzinnej Spółki Przemysłowo-Handlowej Braci Dawidowskich, która początkowo obejmowała sklep rzeźniczy i jadalnię. Z czasem powstało w Poznaniu kilka filii sprzedaży wyrobów i przetworów mięsnych. W 1932 spółka zakupiła budynki fabryczne przy ul. Wilkońskich 8, przebudowała je i uruchomiła nowoczesną przemysłową wytwórnię wyrobów mięsnych i konserw. Fabryka zatrudniała około 700 pracowników, była całkowicie zmechanizowana, posiadała własną elektrownię, wodociągi, chłodnię i laboratorium, a także stołówkę i gabinet lekarski. Przemysłowa rzutkość i kupiecki talent organizacyjny D. spowodowały, że jego wyroby zdobyły rynek krajowy, a także pozyskały odbiorców za granicą. Wyroby Braci Dawidowskich docierały do kontrahentów w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Japonii, Maroku, Afryce pd. i Azji. Konserwy fabryki otrzymały Grand Prix oraz złoty medal w Paryżu (1927), na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu (1929) i Metz (1933). D. reprezentował firmę w licznych organizacjach gosp., odbywał podróże handlowe, był przedstawicielem interesów firmy. Po wybuchu wojny w 1939 udał się do Warszawy. Zginął 24 IX 1939 podczas oblężenia miasta i został pochowany na cm. na Bródnie. Był kawalerem.

Informacje rodziny.

Halina Miłowska

DĄBROWSKA Maria (1889–1965), pisarka. Ur. 6 X w Russowie k. Kalisza jako córka administratora majątku ziemskiego Józefa Szumskiego i Ludomiry z Gałczyńskich. Dzieciństwo i wczesną młodość spędziła w Russowie i Kaliszu, gdzie uczęszczała na pensję Heleny Semadeniowej (1900–04) i do gimnazjum. Brała udział w strajku szkolnym w Kaliszu w 1905, po czym musiała się przenieść na pensję do Warszawy. W 1. 1907–12 studiowała nauki przyrodnicze oraz społ. w Lozannie i Brukseli. W 1910 debiutowała korespondencjami z zagranicy w „Gazecie Kaliskiej”. W 1911 wyszła za mąż za Mariana Dąbrowskiego. W 1917 osiadła na stałe w Warszawie; początkowo pracowała w Ministerstwie Rolnictwa, od 1924 poświęciła się wyłącznie twórczości literackiej. Była jedną z największych pisarek pol. Twórczość jej, wcześniej wysoko oceniana, ma

charakter ogólnopol. Znalazły jednak w niej swój wyraz doświadczenia lat dziecięcych i młodzieńczych autorki, spędzonych na wsi wlkp. i w Kaliszu. Stanowią one – częściowo lub w całości – materiał literacki i tło zarówno utworów autobiograficznych (*Uśmiech dzieciństwa*, 1923), jak licznych opowiadań o tematyce wiejskiej (*Ludzie stamtąd*, 1926), oraz – częściowo – wielkich powieści (*Noce i dnie*, 1932–34, a także wyd. pośmiertnie *Przygody człowieka myślącego*, 1970). W 1962 D. wzięła udział w sesji naukowej poświęconej 50-leciu jej twórczości, zorganizowanej przez Instytut Badań Literackich PAN i Związek Literatów Pol., której obrady toczyły się w Warszawie i Kaliszu. Zmarła 9 V 1965 w Warszawie.

SWPP, t. 1; E. Korzeniewska, M. D. Poradnik bibliograficzny, W. 1969; też, M. D. Kronika życia, W. 1971.

DĄBROWSKI Bronisław (1815–1880), ziemianin, działacz niepodległościowy. Ur. 19 IX w Warszawie jako syn → J. H. Dąbrowskiego i Barbary z Chłapowskich. Odziedziczył dobra w zaborze pruskim i rosyjskim. Po ukończeniu studiów w Dreźnie i Lipsku oraz odbyciu w 1. 1833–37 służby wojskowej w artylerii gwardii pruskiej, osiadł w Winnogórze k. Miłosławia. W latach 30-tych jego ożywione kontakty towarzyskie z Niemcami i Rosjanami spotykały się z potępieniem społeczeństwa pol. W 1842 zawarł związek małżeński z Weroniką Łącką, siostrzenicą → E. Szanieckiej. W domu Łąckich w 1845 poznał emisariusza → L. Mierosławskiego i wciągnięty został do działalności konspiracyjnej. Mianowany przez Centralizację Pozn. dowódcą ruchu powstańczego na prawym brzegu Wisły, w lutym 1846 udał się do Warszawy, gdzie nawiązał kontakt z konspiracją warszawską. Następnie przeniósł się do swego majątku Kuflewo k. Mińska Mazowieckiego, gdzie czynił przygotowania do ataku na Dęblin. Ostrzeżony 20 II o miejscu spisku w Poznańskim, zrezygnował z dalszych przygotowań powstańczych i potajemnie opuścił teren Królestwa. Po przybyciu do Prus udał się w ręce władz. Był sądzony w procesie berlińskim, ale przed wyrokiem (skazującym go na 7 lat więzienia) zwolniony został z więzienia w Berlinie. W marcu 1848 został członkiem Wydziału Wolennego Komitetu Narodowego w Poznaniu i brał udział w organizowaniu sił zbrojnych. W 1848 walczył pod Miłosławiem, a w 1849 w pierwszych dniach maja wyjechał z rządem Mierosławskiego w misji do Berlina i nie wrócił do kraju w końcowej fazie działań zbrojnych.

Po upadku powstania wycofał się z czynnego życia publicznego i osiadł w Winnogórze. Zebrał tam cenną bibliotekę, zawierającą m. in. starodruki i zbiór pamięteł narodowych, w tym wiele związanych z jego ojcem. Zmarł 3 IV 1880 bezdzietnie w Winnogórze.

PSB; S. Kieniewicz, Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 r., W. 1960; J. Berghausen, Ruch patriotyczny w Królestwie Polskim 1833–1850, W. 1974.

Andrzej Wędzki

DĄBROWSKI Florian (1798–1848), oficer, działacz polit. Ur. 6 III w majątku rodziców Trojanki k. Zgromy; był synem Łazniarza i Marianny z Dąbrowskich. W 1816 wstąpił do armii pol. Awansował w 1817 na podporucznika 2 p. strzelców, a w 1825 przeszedł jako porucznik do 7 p. strzelców. W 1830 należał do spisku podchorążych. W powstaniu listopadowym został dowódcą kompanii 5 p. strzelców pieszych, w lutym 1831 na kapitana, a w lipcu na majora. Brał udział w obronie Warszawy odznaczony został złotym krzyżem Virtuti Militari. Po upadku powstania przeszedł z korpusem generała M. Rybińskiego do Prus, a następnie udał się na emigrację do Francji, gdzie osiadł w Awinionie, potem w Guéret, Evaux i Tours. Brał czynny udział w życiu polit. emigracji, m. in. w 1846 zgłosił akces do Tow. Demokratycznego Pol. W związku z rewolucją francuską 1848, w której uczestniczył, wyjechał w marcu w Poznańskie. Początkowo otrzymał od → L. Mierosławskiego nominację na dowódcę obozu powstańczego mającego się formować w Mieścisku k. Wągrowca, co nie zostało zrealizowane. 23 IV objął dowództwo obozu w Książu, gdzie 29 IV stawił bohaterski opór nacierającym oddziałom pruskim pułkownika Brandta. Ciężko ranny w czasie bitwy, przewieziony został do Śremu, gdzie zmarł 2 V 1848 i tam został pochowany.

PSB; S. Kieniewicz, Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 r., W. 1960; M. Tyrowicz, Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832–1863, W. 1964, s. 122–3.

Andrzej Wędzki

DĄBROWSKI Jan Henryk (1755–1818), generał wojsk pol. Ur. 2 VIII w Piechowcu (ówczesny pow. bocheński) jako syn oficera wojsk saskich Jana Michała i Zofii Lettow. Wychowywa-

ny w środowisku niem., od 1771 służył w armii saskiej. W szeregach gwardii w Dreźnie od 1780 oddawał się studiom nad wojskowością. W 1792 na wezwanie Stanisława Augusta wstąpił do armii pol., otrzymując jako podpułkownik zadanie zreformowania jazdy. Na czele I brygady kawalerii wlkp. jesienią 1792 bronił Gniezna przed Prusakami. Po II rozbiore wszedł w skład komisji reformującej pozostałości armii pol., co zraziło doń wielu patriotów. W przygotowaniach do insurekcji nie brał udziału, gdyż nie wierzył w skuteczność takiej akcji. Po wyzwoleniu Warszawy włączył się jednak do walki, otrzymał stopień generała i stanął na czele wojsk skierowanych do Wielkopolski. Z niewielkimi siłami zdołał dotrzeć do Gniezna i Bydgoszczy, zwodząc zresztą armię pruską. Po III rozbiore wyemigrował. Od 1797 przebywał we Włoszech, gdzie na podstawie umowy z rządem lombardzkim formował jednostki pol. W walkach z Suworowem (bitwa nad Tret) oddziały D. poniosły ogromne straty, co zniżyło go do szukania pomocy francuskiej. W Paryżu (grudzień 1799) uzyskał zgodę Bonaparta na uformowanie jednej legii, ale po zawarciu pokoju Francji z Austrią jednostka ta poszła w rozsypek bądź została wysłana na San Domingo, a D. dowodził tylko półbrygadą na żołdzie republikańskiej neapolitańskiej. W l. 1804-05 stał u boku Napoleona, który traktował go jako kandydata na wodza w przyszłej pol. armii. W 1806 wespół z J. Wybickim podpisał odezwę wzywającą Polaków do powstania. 6 XI uroczystie wjechał do Poznania i natychmiast przystąpił do organizowania wojska. W początkach 1807 na czele dywizji zdobył Tczew i uczestniczył w oblężeniu Gdańska. Jako zwolennik rozszerzenia powstania na Galicję i Litwę padł w niełaskę u Napoleona. Odsunął się wtedy od życia polit. i osiadł w wlkp. Winnogórze, nadanej mu przez rząd Księstwa Warszawskiego w 1807 dekretem Napoleona. Z chwilą wybuchu wojny z Austrią (1809) pospieszył do Warszawy i uczestniczył w organizowaniu armii. Skierowany do Wielkopolski, gromadził siły, z którymi dołączył do wojsk ciągnących na Kraków. W l. 1809-12 stał na czele poz.-bydgoskiego okręgu wojskowego. W czasie wyprawy na Rosję dowodził XVII dywizją, a po zdobyciu Smoleńska otrzymał zadanie strzeżenia Mińska i połączeń z wielką armią. Ranny w czasie odwrotu wielkiej armii, po krótkim pobycie w War-

szawie schronił się w Saksonii. W marcu 1813 w Lipsku objął komendę nad resztkami sił pol., zreorganizował je i na ich czele walczył w „bitwie narodów” (październik 1813), po czym udał się z Napoleonem do Paryża (marzec 1814). Korzystając z rozwiązań polit. proponowanych przez Aleksandra, wrócił do Polski i wziął udział w budowie armii. Mimo otrzymania nominacji na wojewodę, stopniowo odsuwał się od życia polit., przebywając najchętniej w Winnogórze, gdzie zmarł 6 VI 1818 i został pochowany. Żonaty od 1780 z Gustawą Rackel (zm. 1803), od 1807 z Barbarą Chłapowską, z pierwszego związku miał syna Jana Michała i córkę Karolinę, z drugiego — córkę Bogusławę i syna — Bronisława.

Był autorem prac: *Beitrag zur Geschichte der polnischen Revolution im Jahre 1794* (1796), *Mémoire militaire des légions polonaises en Italie* (1801) i *Familien Geschichte*. U schyłku życia zbierał broń, mapy i papiery hist., które — zgodnie z jego wolą — przekazano po śmierci Tow. Przyjaciół Nauk w Warszawie.

PSB; G. Zych, J. H. D., W. 1964.

Karol Olejnik

DĄBROWSKI Stefan Tytus Zygmunt (1877-1947), lekarz, fizjolog, biochemik, prof. UP, działacz polit. Ur. w Warszawie 31 I jako syn Stefana, artysty malarza, i Hortensji z Lombardów. W 1895 zdał maturę i wstąpił na Wydział Lekarski Uniw. Warszawskiego, który ukończył w 1900. Przez następne 2 lata pracował w zakresie chemii fizjologicznej u prof. A. Gautier w Paryżu. Po powrocie do kraju objął w 1903 na Uniw. Lwowskim asystenturę przy Katedrze Farmakologii i Farmakognozji, a w 1905 przy Katedrze Chemii Lekarskiej. W 1908 uzyskał doktorat medycyny i w tymże roku habilitował się w zakresie chemii. Następnie pracował nad układami koloidowymi w laboratorium prof. J. Perrin w Paryżu. W 1911 został prof. fizjologii i nauki żywienia w Akad. Rolniczej w Dublinach. W 1913 przeszedł na stanowisko prof. nadzwyczajnego chemii i fizjologii żywienia do Akad. Weterynaryjnej we Lwowie. W czasie I wojny światowej pracował początkowo jako lekarz miejski, a następnie komendant wojskowego szpitala Czerwonego Krzyża najpierw w Nowym Targu, a od 1916 we wsch. Małopolsce. W kwietniu 1920 został mianowany podsekretarzem sta-

nu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, pozostając na tym stanowisku do jesieni 1921. Stanowisko kier. Katedry Chemii Fizjologicznej na nowo utworzonym Wydziale Lekarskim UP objął 1 X 1920, a w r. akademickim 1921/22 zorganizował zakład, który stał się pierwszą placówką i szkołą biochemiczną w Poznaniu. Prace badawcze D. i jego uczniów dotyczyły głównie funkcji wydzielniczej nerek, badania krwi i moczu. Poza pracą naukową prowadził szeroką działalność polit. Przez 4 kadencje (od 1922) był posłem na sejm. Na UP był kuratorem korporacji „Legia”, „Asclupia”, Koła Medyków i Młodzieży Wszelchpol. Od 1928 był wiceprezesem Zarządu Głównego i Komitetu Polit. SN, członkiem Zarządu Wojewódzkiego SN w Poznaniu. W 1926 został mianowany zastępcą oboźnego Dzielnicy Zach. Obozu Wielkiej Polski; w okresie zamachu majowego 1926 był członkiem zarządu Komitetu Wojewódzkiego Organizacji Obrony Państwa, a więc należał do przeciwników Piłsudskiego. Wchodził w skład komitetów wyborczych przygotowujących kampanię wyborczą do sejmiku w l. 1928-30. Po 1935 odsunięty od władzy w SN, wybrał linię liberalno-demokratyczną. W sejmie reprezentował w l. 1922-27 chadecję, a w l. 1928-35 endecję. W 1939 został wybrany rektorem UP, jednakże nie zdążył objąć funkcji z powodu wybuchu wojny. Pierwsze lata okupacji spędził w Szczawnicy, gdzie zajmował się badaniem tamtejszych źródeł leczniczych. Od 1942 musiał się ukrywać. W marcu 1945 powrócił do Poznania jako rektor uruchamianego po okresie okupacji uniw.; pełnił tę funkcję przez 3 kadencje. Był członkiem rzeczywistym Akad. Nauk Lekarskich w Warszawie oraz członkiem rzeczywistym PAU. Poza pracą naukową interesował się zagadnieniem rezerw ludzkich w okresach wojen i po obu wojnach światowych; opublikował na ten temat obszernie opracowania. Zmarł 23 III 1947 w Poznaniu, pochowany został w Puszczykowie k. Poznania. Był żonaty z Malwiną Ruszkowską (1908), następnie z Zofią Żółtowską (1930), miał dzieci: Stefana (1910-55), Helenę (1912-25), Jana (1914-1979), Zofię (ur. 1922) i Jadwigę (ur. 1931).

Biogram UP; Kurier Pozn., 1928 nr 426; Głos Wlkp., 1947 nr 83; Dz. UAM; Nauka w Wielkopolsce, P. 1973; Rocznik Akad. Medycznej w Poznaniu, suppl. II, 1975; Rocznik UAM; akt osobowe.

Ryszard W. Schramm

DĄBRÓWKA, Dubrawa, Dúbravka (zm. 977), księżna pol., żona Mieszka I. Była córką księcia czeskiego Bolesława I. W 965, już wówczas kobieta niemłoda, wydana została za Mieszka I, co umocniło świeżo zawiązany sojusz pol.-czeski. Miała położyć duże zasługi w akcji chrystianizacji Polski; być może w jej towarzystwie przybył do Polski pierwszy bp pozn. → Jordan. O dziejach D. brak bezpośrednich wiadomości. Tradycja łączy z jej imieniem erekcję najstarszych kościołów gnieźnieńskich — Św. Jerzego na grodzie oraz NMP na podgrodziu (gdzie miała zostać pochowana), a także kościoła NMP na Ostrowie Tumskim w Poznaniu. Synem D. był → Bolesław Chrobry, zapewne też jej córką była późniejsza żona króla szwedzkiego Eryka Zwycięskiego, a potem duńskiego Swena Widłobrodego, przez źródła skandynawskie określana imieniem Sygrydy-Storady.

Słownik starożytności słowiańskich, t. 1, Wr. 1961; Dz. Gniezna; Kościół w Polsce, t. 1, Kr. 1966; Kosmasa Kronika Czechów, W. 1968; D. Borawska, O imię Dąbrówki, w: Polska w świecie, W. 1972.

Antoni Gąsiorowski

DĄBROWSKI Samuel (1577-1625), superintendent kościoła ewangelicko-augsburskiego, pisarz religijny. Ur. w Pogorzeli (ówczesny pow. krotoszyński) jako syn pastora luteranckiego Piotra Dresdensis. Studiował w Toruniu, Królewcu i Wittenberdze. Od 1600 był pol. kaznodzieją w Poznaniu. W 1607 obrano go na synodzie w Miłosławiu superintendentem kościoła ewangelicko-augsburskiego w Wielkopolsce. Jako zwolennik ortodoksyjnego kierunku w luteranizmie, odnosił się niechętnie do prób zbliżenia z kalwinami i braćmi czeskimi; występował również przeciw antytrynitarzom. Przyczynił się do odbudowy dwukrotnie zniszczonego zboru luteranckiego w Poznaniu (1606, 1614). W 1614 opuścił Wielkopolskę i został kaznodzieją pol. gminy augsburskiej w Wilnie oraz superintendentem litewsko-żmudzki. Odjazd jego był równoznaczny z upadkiem luteranckiej organizacji kościelnej w Wielkopolsce. Zmarł w Wilnie 15 VII 1625.

Do najważniejszych pism D. należały: *Postylla chrześcijańska, to jest kazania albo wykłady porządne Świętych Ewangelii na każdą niedzielę i każde święto* (Toruń 1621), ogromnie popularna i wielokrotnie wydawana, służąca pol. ewangeli-

i uzyskaniu tam stopnia bakałarza teologii przybył do kolegium jezuickiego w Pułtusku, gdzie w 1568 przyjął święcenia kapłańskie i do 1571 był prof. retoryki i kaznodzieją. Władze zakonne zleciły mu wtedy opracowanie *Postylli* (tzw. *Postylla* większa – wyd. w l. 1573–75, a *Postylla* mniejsza w l. 1579–80). Dzieło to stało się zaczątkiem prac W. nad pol. przekładem Biblii. W czerwcu 1571 przybył do Poznania, gdzie od 1573 był rektorem kolegium jezuickiego. W l. 1578–79 był rektorem kolegium w Wilnie, a w l. 1579–84 w Koloszarze na Węgrzech. W 1584 powrócił do kraju i w maju tegoż roku brał udział w konferencji prowincjonalnej w Kaliszu, gdzie powierzono mu zadanie przełożenia Biblii. Jesienią tegoż roku udał się w tej sprawie do Rzymu i wyjednał zgodę papieża na przekład. W 1585 został ponownie wezwany do Koloszararu, lecz w tymże roku, zmuszony wraz z jezuitami do opuszczenia Siedmiogrodu, przybył do Krakowa. Od maja 1592 pracował wyłącznie nad dawno już rozpoczętym przekładem Biblii. W 1593 wydał w Krakowie Nowy Testament wraz z komentarzem (w 1594 wyszło wyd. 2, zmienione, bez komentarza), a w 1594 ukazał się jego przekład Psalterza. W maju 1594 osiadł znowu w Poznaniu, gdzie kontynuował pracę nad przekładem. Pod koniec 1595 wyruszył po raz trzeci do Siedmiogrodu. Z początkiem 1597 wrócił do Krakowa i tam zmarł 27 VII 1597. Gotowy od kilku lat przekład całej Biblii znajdował się w tym czasie w rękach korektorów i cenzorów, którzy zwlekali z oddaniem dzieła do druku. Zarzucano tłumaczowi daleko idącą swobodę przekładu, posługiwanie się tekstami greckimi i hebrajskimi, odbiegającymi od przyjętej przez Kościół Wulgaty Hieronimowej. Działalność tzw. komisji pięciu, „poprawiającej” przekład W., sprawiła, że dzieło to ukazało się dopiero w 2 lata po śmierci autora (w 1599) i to w postaci znacznie zmienionej i okaleczonej, dostosowanej do łacińskiego tekstu Wulgaty.

W. jest w dziejach naszej kultury postacią o znaczeniu przełomowym. Już w *Postylli* dał się poznać jako znakomity polemista, który w walce z przeciwnikami docenia wagę oddziaływania słowa drukowanego w języku ojczystym. W osobnym zaś memoriale, skierowanym do generała jezuitów Aquawivi (1582), dowodził konieczności pisania książek w języku ojczystym i wyższości tej formy oddziaływania nad działal-

nością kaznodziejską. Pol. przekład Biblii W. reprezentuje nowatorskie podejście filologiczne; autor cenił bardziej jasność myśli aniżeli dosłowność tłumaczenia, uwzględniał w szerokim zakresie przekazy tekstu biblijnego w językach oryginalnych, wybierał najlepsze odpowiedniki istniejących przed nim przekładów pol. Zastosował też nowoczesny naówczas naukowy aparat krytyczny. Przez 300 z górą lat Biblia W. panowała niepodzielnie w biblijstyce pol., będąc zarazem świadectwem wspaniałego rozwoju pol. prozy renesansowej. Pod urokiem tego przekładu pozostawali najwybitniejsi pisarze i poeci pol.

Polonia Sacra, 3, 1950, s. 3–6 (autobiografia J.W.); Nowy Korbut, t. 3; Nowy Testament w przekładzie ks. dr. J. Wujka TJ, z 1593 roku, wstępem i uwagami poprzedził ks. W. Smereka, Kr. 1966, s. VII–LXXII; J. Czerniatowicz, Niektóre problemy naukowe grecożytyki w pracach biblistów polskich XVI i XVII w., Wr. 1969, s. 70–84; Hist. nauki.

Irena Kwilecka

WYBICKI Józef Rufin (1747–1822), publicysta, działacz polit., prawnik, dramatopisarz. Ur. 29 IX w Bedominie k. Kościerzyny w rodzinie sędziego ziemskiego mirachowskiego Piotra i Konstancji z Lniskich. Uczył się w kolegium jezuickim w Gdańsku (1755–62), skąd relegowany rozpoczął praktykę jako palestrant w kancelarii grodzkiej w Skarszewach, a później w Poznaniu. W l. 1767–68 posłował na sejm „repninowski”, na którym wślwił się ostrym protestem przeciw porwaniu senatorów. Z polecenia sejmu wyjechał do Lwowa, lecz stamtąd zbiegł do Baru, włączając się z konfederatami. Po krótkim pobycie w Turcji pojawił się w Berlinie, zabiegając o pomoc Fryderyka II dla barzan, a następnie organizował ruch konfederacki na Pomorzu. W 1769 w Poznaniu próbował zjednoczyć konfederację wlkp. i pomorską, potem emigrował do Lejdy, gdzie w l. 1770–71 studiował prawo oraz historię, filozofię i nauki przyrodnicze. W 1771 na roszkar Generalności posłował do Wiednia. W dobie I rozbioru powrócił do Bedomina, a od lata 1778 osiadł w Poznaniu jako podwojewodza. Po sejmie 1776 przeniósł się do Warszawy, uzyskał od króla godność szambelana i wszedł w skład komisji A. Zamoyskiego, gdzie pracował nad „Zbiorem praw sądowych”. W 1777 został członkiem Tow. do Książ Elementarnych, a wkrótce także generalnym wizytatorem szkół okręgu wileńskiego.

W 1780 osiadł w Manieckach k. Śremu. Był posłem na sejm 1780 z woj. pozn., a w 1784 z woj. kaliskiego. W toku przygotowywania Ustawy 3 Maja został członkiem deputacji do ułożenia Kodeksu Stanisława Augusta. W 1791 został plenipotentem Poznania i Śremu na sejm, używając też obywatelstwo tych miast. W obliczu klęski w wojnie z Rosją przystąpił do Targowicy; znalazł się w Radzie Zastępczej Tymczasowej, a następnie Radzie Najwyższej Narodowej; pracował tam w Departamencie Wojskowym. W sierpniu – październiku 1794 wziął udział w wyprawie → J. H. Dąbrowskiego do Wielkopolski. Napisał proklamację do wlkp. ołędów, wzywając ich do powstania, pracował nad reaktywowaniem pol. administracji i organizował pobór rekruta. Po upadku powstania kościuszkowskiego wyjechał do Francji, gdzie związał się z umiarkowanym skrzydłem emigracji. W l. 1797–99 wraz z J. H. Dąbrowskim tworzył Legiony pol. W lipcu 1797 ułożył słowa pieśni Legionów pol. W lipcu 1800 w Warszawie napisał *Jeszcze Polska nie umarła...*, późniejszy hymn narodowy. W l. 1798–1802 przebywał w Paryżu, a w l. 1802–06 we Wrocławiu i Dreźnie. Po klęsce Prus, z polecenia Napoleona, pojawił się w listopadzie 1806 w Poznaniu, gdzie jako ditendent Legionów i członek Rządu Tymczasowego organizował aprowizację armii francuskiej, łtakże pol. administrację i sądownictwo. W 1807 zszedł do Komisji Rządzącej Księstwa Warszawskiego, tworzył pol. administrację w woj. wockim. W 1807 otrzymał tytuł senatora-wojewody. W kwietniu 1809 został prefektem departamentu pozn. i organizował jego obronę wobec groźby inwazji austriackiej. W 1812 przygotowywał konfederację na Litwie, ale po klęsce Napoleona został odsunięty od działalności polit. i dotknięty konfiskatą majątku. Dzięki interwencji księcia A. Czartoryskiego u Aleksandra I odzyskał majątek. W l. 1817–20 był prezesem Sądu Najwyższego Królestwa Pol., a do 1821 – prezesem Deputacji Prawodawczej. Pracował wówczas nad projektem kodeksu prawa cywilnego i kryminalnego. Zmarł 10 III 1822 w Manieckach. Został pochowany na cm. parafialnym w Brodnicy k. Śremu, a w 1922 jego prochy przeniesiono na Pozn. Skalkę do kościoła Św. Wojciecha. Dwukrotnie żonaty: od 1773 z Kunegundą Drwęską (zm. 1776), a następnie (1780) z Esterą Wierusz-Kowalską, z którą miał córkę Teresę (ur. 1782), zamężną Rożnowską, i sy-

nów: Łukasza Aleksandra (1785–1812) i Józefa Ksawerego (ur. 1787).

W. był autorem licznych pism z zakresu ustroju, traktatów polit., ekonomicznych, utworów dramatycznych, pism publicystycznych. Najważniejsze z nich to: *Myśli polityczne o wolności cywilnej* (1775–76), *Listy patriotyczne* (1777–78), *Szczęśliwe godziny* (1804), *Zbiór myśli politycznych o rządzie reprezentacyjnym* (1819) oraz opery i dramaty: *Samson* (1781), *Kulig* (1782), *Zygmunt August* (1783), *Kmiotek* (1788).

J. Lechicka, J. W., Toruń 1962; Nowy Korbut, t. 6, cz. 1; Wielkopole, t. 2; J. Pacholński, Legiony Polskie, t. 1, 3–4, W. 1969, 1971, 1979; W. Szczygalski, Konfederacja barska w Wielkopolsce 1768–1770, W. 1970; Hist. Nauki; D. Wawrzykowska-Wierciochowa, Mazurek Dąbrowskiego, W. 1974; J. W., Gdańsk 1975; Hist. nauki; W. Zajewski, J. W., W. 1977.

Marian Drozdowski

WYBIERALSKI Bolesław (1883–1938), dyrektor Ubezpieczalni Krajowej, działacz społ.-polit. Ur. 6 IV w Jutrosinie (ówczesny pow. rawicki) jako syn chłopca Franciszka i Agnieszki z Mielcarskich. Po przeniesieniu się do Poznania w 1905 rozpoczął pracę w Miejskiej Kasie Chorych, początkowo jako sekretarz zarządu, następnie urzędnik. W 1918 został decernentem ubezpieczeń społecznych Rady Robotn.-Żołnierskiej, a także Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, z polecenia której przejął 26 XI 1918 z rąk niem. kierownictwo Ubezpieczalni Krajowej. Został wybrany wyższym radcą krajowym i członkiem Zarządu Ubezpieczalni Krajowej. Wchodził w skład delegacji pol. wysłanej do Niemiec na rokowania w sprawie ubezpieczeń społ. Dzięki jego inicjatywie zorganizowano ubezpieczenia inwalidzkie na terenie woj. pomorskiego, ubezpieczenia od wypadków i ubezpieczenia pracowników umysłowych w woj. zach. W listopadzie 1918 został wybrany delegatem Poznania na Sejm Dzielnicowy, który obradował w dniach 3–5 XII. W 1919 należał do grupy działaczy, która powołała w Poznaniu ugrupowanie polit. Stronnictwo Mieszkańskie. Od chwili odzyskania niepodległości aż do 1934 W. piastował też mandat członka rady miejskiej Poznania z ramienia Klubu Narodowego. W 1922 powierzono mu funkcję zastępcy przewodniczącego rady. Kierował w niej komisją finansowo-budżetową i był członkiem komisji